

Szlankó Bálint

Origo, 2008. július 6.

<http://origo.hu/nagyvilag/20080704-lobbi-meggyozes-europai-unio.html>

Agyra gyúrnak a brüsszeli ravaszok

2008. július 6., vasárnap, 12:04

Az információ megszerzésén és elemzésén alapul a brüsszeli lobbizás. Ne gyanús alakokat képzeljünk el barna pénzesborítékokkal, ilyesmi, úgy tűnik, nincsen. A munka időigényes és az a nyerő, aki átláthatatlan rendszerben és befogadhatatlan információhalmazban megoldást kínál a problémákra. Persze egy-két ravasz trükk mindenkinek van a tarsolyában.

Aat Petersennek jó napja volt. A környezetvédelmi lobbistának nagy nehezen sikerült elintéznie, hogy a kaliforniai kormány egy tisztviselője átruccanjon Brüsszelbe egy európai parlamenti meghallgatásra, hogy az Európai Unió készülő kipufogóirányelvét támogassa. Ez kényszerítette volna az autógyártó vállalatokat, hogy 160-ról átlagosan 120 gramm/kilométerre csökkentsék a gépkocsik széndioxid-kibocsátását. Kalifornia hasonló szabályokkal kísérletezett éppen, és Petersen, aki a Transport & Environment nevű zöld lobbiszervezetnek dolgozott, úgy gondolta, jó ötlet volna Schwarzeneggeréket a maga oldalán tudnia a nehézsúlyú és ellenséges autóiipari lobbival folytatott harcban.

Petersennek azonban hamar elromlott a jókedve, mert a kaliforniai visszahívta, hogy egy kis bajba keveredett odahaza. Az amerikai autólobbi előrángatott valami 19. századi törvényt, ami tiltja, hogy állami tisztviselők idegen hatalmaknak tanácsokat adjanak, és beperelték egy kaliforniai bíróságon. Az illetékes ezek után jobbnak gondolta lefújni a brüsszeli utat, Petersen pedig hoppon maradt. "Azt nem tudom, hogy az amerikai autóiiparnak miért volt hirtelen olyan fontos, hogy az európai kollégáik segítségére siessen. Bizonyára csak különös, véletlen egybeesésről van szó" - mondta a lobbista cinikus vigyorral az [origo]-nak.

Csak semmi barna boríték

A történetben az a leginkább figyelemreméltó, hogy nagyjából a brüsszeli lobbizás legbrutálisabb oldalát mutatja meg, szélsőséges és nem valami reprezentatív példa. A Magyarországon elterjedt vélekedéssel szemben az uniós döntéshozók befolyásolása, meggyőzése még a legnagyobb tétek esetén sem úgy működik, hogy barna borítékban pénzt vagy kínos fotókat csúsztatnak diszkrétan fontos politikusok kezébe. Az uniós lobbizás elsősorban a döntéshozatal figyelemmel követését, az információ megszerzését, kiértékelését jelenti. A befolyásolás az esetek nagy részében a megszerzett információ ügyes felhasználásán alapul, csak ritkábban nyers erőn, és amennyire ezt meg lehet állapítani, nem az illetékes döntéshozók megvásárlásán.

"A legjobb módszer arra, hogy megbukj ebben a szakmában az, ha megpróbálsz korrumpálni valakit" - mondta az [origo]-nak Daniel Guéguen, a European Training Institute igazgatója, legendás brüsszeli lobbista, aki évtizedeken keresztül olyan félelmetes ágazati érdekeket képviselt Brüsszelben, mint a cukoripar vagy az agrárlobbi. A rendszer valóban meglepően tisztának tűnik: a legnagyobb lobbibotrány, ami Brüsszelben az elmúlt tíz évben felszínre került, a kereskedelmi uniós biztos két munkatársát érintette, akik jegyeket fogadtak el egy vállalattól egy rögbimeccsre. A vállalat ellen éppen folyamatban volt egy antidömping-vizsgálat.

Nincs kampányfinanszírozás

Az [origo] által meginterjúvált mintegy egy tucat brüsszeli ágazati képviselő, lobbista, szakértő és köztisztviselő szerint a rendszer tisztaságának három fő oka van. "Elsősorban nincs európai pártfinanszírozás. A korrupciós pénzek szinte mindig a választási kampányokhoz kellene, az EU-ban pedig nincsenek választási kampányok" - mondta Medgyessy Gergely, a European Public Affairs Consultancies Association, a fő európai lobbierőszervezet egyik igazgatója. Az uniós döntéshozók többségét nem választják, és még egy európai parlamenti képviselői hely sem igen kerül pénzbe, legalábbis nem kampánypénzbe - csak fel kell kerülni odahaza a pártlistára.

Ez alapvetően eltér az amerikai rendszertől, ahol két évente vannak választások, még egy képviselői hely kampányköltsége is több millió dollárra rúg, egy elnöki kampányé pedig akár az egymilliárd dollárt is eléri mindennel együtt. Az amerikai politikusok így állandóan pénz után kajtatnak, ami könnyű célponttá teszi őket a lobbisták számára, ahogy az időről időre kirobbanó lobbibotrányok mutatják is. "Európában nem kell nagy pénz ahhoz, hogy nagy játékos legyél" - mondta Carlos Almaraz, a nagy ipari érdekeket képviselő Business Europe munkatársa.

Egy brüsszeli lobbiszövetség, a SEAP adatai szerint az amerikai vállalatok 2004-ben 2,4 milliárd eurót költöttek lobbizásra, míg a legjobb hozzáférhető becslés szerint ez az összeg Európában maximum 90 millió euró. Az Európai Bizottság júniusban vezetett be egy önkéntes lobbiregisztrációs rendszert, ahol a lobbistáknak be kell jegyezniük, kinek dolgoznak és mennyiért, de a rendszert szinte mindenki kritizálja, és egyáltalán nem biztos, hogy lesz belőle valami. Az Európai Parlamentben már most kötelező regisztrálni, az ottani regiszterben kb. ötezer lobbista van, míg egész Brüsszelben talán tizenötezer.

Túl bonyolult és ez jó

A másik ok a döntéshozatal összetettsége, az érdekek szövevényessége. Egy uniós jogszabály konzultáció eredménye, amelyben mind a 27 uniós biztos és majdnem az egész apparátus részt vesz. És az még csak a javaslat, amit a európai parlamenti képviselőknek és a tagállamoknak is jóvá kell hagynia. "Hiába veszel meg egy, öt, tíz befolyásos embert, még mindig nem jutsz sehova. Ráadásul minden döntésen évekig ülnek" - mondta egy európai bizottsági illetékes, aki neve mellőzését kérte, mert az apparátus nem nyilatkozhat a sajtónak. "Brüsszelben nem lehet csak úgy elintézni valamit, ez egy félreértés. Túl sok a különböző érdek. Ha sikerült megértened, mi van, és mi a te érdeked, akkor esetleg be tudsz tagozódni valami nyerő koalícióba" - tette hozzá Medgyessy Gergely.

Az ügyek egy része ráadásul túlságosan le van szabályozva ahhoz, hogy kívülről meg lehessen fúrni. "Persze próbálkoznak itt mindig mindenféle praktikákkal, de elég korlátozott a szerepük" - mondja az ipari lobbistákról egy uniós tisztviselő, aki vállalategyesülések elbírálásával foglalkozik. "Ez egy adminisztratív-jogi eljárás, világosan le vannak írva a szabályok. Beszélhetnek arról, hogy milyen érdekeik vannak a részvényeseiknek, de nekünk szinte zéró a mozgásterünk. Ráadásul utánunk még mindent jóvá kell hagynia a jogi szolgálatnak is." Az Európai Bizottság versenyhatósága nem is úgy néz ki, mintha megvehető volna. Szakmai reputációja az egekben, és még olyan monstrumokat is a földre döngöl, mint a Microsoft, ami utoljára 1,7 milliárd euróra büntettek versenyellenes magatartásért (ez a magyar GDP kb. 2 százaléka).

Unalmas

De akkor mit csinálnak a lobbisták? "Nézze, ez nem valami érdekes munka, én reggel háromnegyed héttől a számítógémem előtt vagyok, este meg hazamegyek" - nevetett Guéguen, amikor arra kértük, meséljen valami jó sztorit. "A jó lobbista befolyása három dologból származik: pontosan érti, hogyan működik az EU, ismeri a megfelelő embereket, akik fogadják is, vagyis hiteles, ez nagyon fontos, és tud információt szerezni. Utána pedig jó technikai érveket tud felépíteni az információból". A jó lobbista éveken keresztül részletesen figyelemmel követi a jogszabály-alkotás folyamatát, megtudja, kik hozzák a döntéseket, és olyan információt szolgáltat nekik, olyan érveket tár eléjük, ami az ő érdekeit mozdítja előre - már ha egyáltalán ki tudja sakkozni, pontosan mi is az ő érdeke, ami gyakran elég nehéz az uniós szabályozási környezet bonyolult hálójában.

A lobbizásnak legjobban az európai parlamenti képviselők vannak kitéve, akiket elég könnyű elérni. Ők az uniós szabályozás technikai jellege miatt állandó információéhségben szenvednek, és különböző lobbistákra támaszkodnak háttéranyagokért, adatokért, érvekért, gyakran még a módosító indítványokért is. Ez persze potenciálisan eltorzíthatja a folyamatot. "Mi adjuk a képviselőknek még a szavazólistát is [hogy hogyan kell szavazni az egyes jogszabályok módosító indítványairól]" - mondta egy neve mellőzését kérő lobbista. "A baj csak az, hogy mindenki más is ad nekik".

"A magyar cukorlobbi például elég profi volt" - mesélte Korányi Dávid, egy EP-képviselő tanácsadója. "Hoztak egy egyoldalas összefoglalót, magyarul, angolul, franciául, amiből kiderült, hogy konkrétan mi a problémájuk a cukorrendelet jelenlegi formájával, és azt pontosan hogyan akarják módosítani, keményen alátámasztva szakmai érvekkel. Vannak ágazati lobbisták, akik sírnak, hogy nem jó valami, de nem állnak elő értelmes alternatívával. Ezekkel általában szóba se állunk, mert nincs rá időnk". Az EP-képviselők állandó nyomás alatt állnak, elveszve az ötven különböző aktuális ügy között, ezért rengeteget el lehet náluk érni konstruktív érveléssel és adatokkal. "A jó lobbista az, aki megoldást kínál egy problémára" - mondta Guéguen.

Keményebb technikák

Mindez persze nem jelenti azt, hogy nem léteznek keményebb technikák is. Hazudozni nem nagyon szokás, akiről kiderül, hogy rossz adatokkal dolgozik, az könnyen elveszíti a hitelét, az pedig nagy baj. De az információt lehet egyoldalúan is tálni, amire rendszeresen megtörténik. A gazdasági

súllyal is bíró lobbik, például az autóipar, attól sem riadnak vissza, hogy kicsit villogtassák izmaikat. "Tavaly azzal ijesztgették a képviselőket, hogy ha az eredeti formájában elfogadják a kipufogódirektívát, akkor állások ezrei vesznek majd oda, a gyártás pedig elköltözik Európából. Ez már majdnem zsarolás, ráadásul nem is igaz" - mondta Eric Wesselius, az ágazati lobbis ellenőrzésével foglalkozó Corporate Europe Observatory nevű civil szervezet munkatársa.

De jellemző, hogy ez a legkeményebb sztori, amit Wesselius fel tud idézni. "Rengeteg sztorit hallani, de a valóságban főleg csak ijesztgetik az emberek, a sok hiszékeny képviselő meg bevesz mindent" - állította Chris Davies, egy brit képviselő, aki szereti a zöld ügyeket, és ezért különösen ki van téve a nehézipari lobbis támadásainak. "Nem panaszkodhatom, őket is meg kell hallgatni, mindig meg is hívnak ide meg oda, bár általában nem megyek el, mert nem érek rá".

Az autólobbis persze óriási gazdasági jelentősége miatt be tud jutni olyan emberekhez, akikhez más nem: például a francia elnökhöz, a német kancellárhoz, vagy az Európai Bizottság elnökéhez. Az [origo]-nak egy belga távközlési lobbista elismerte: egyszer elintézte, hogy egy fontos EP-képviselőnek soron kívül kössék be otthon az ADSL-t. A képviselőket rendszeresen megvendégelik a lobbisták, az ilyen-olyan szakmai rendezvényeket is fizetik (nyíltan), de ez még Wesselius szerint is az érvényben lévő etikai szabályozás keretein belül van. Egyes képviselők hajlamosak kötődni egyik vagy másik lobbishoz, például az iparhoz, a zöldszervezetekhez, a fogyasztóvédelmisekhez, de ezeket a kapcsolatokat, úgy tűnik, főleg a szimpátia vagy a szakmai múlt diktálja.

Így működik

De a legfontosabb dolog, hogy az EU egyszerűen így működik - az egész döntéshozatali rendszer a lobbizásra épül. A jogszabály-alkotás már legelső pillanatától kezdve tudatosan bevonják a folyamatba az érintetteket (legalábbis elvben erre törekednek), egyszerűen azért, mert máshogy nem lehet dolgozni, ahhoz túl bonyolult és technikai az európai gazdaság és társadalom. "Mindenkivel próbálunk meghallgatni, az egész folyamat egy nagy piackutatás" - mondta egy európai bizottsági illetékes. "Az egész eljárás nyitott, ha itt valaki úgy próbál valamit eldönteni, hogy előtte nem tart ötven nyílt konzultációt, az örült".

A zöldek és a fogyasztóvédelmisek persze rendszeresen panaszkodnak, hogy az ipari-üzleti lobbis nagyobb súlyt kap a döntéshozatalban, mint például ők. Ez néha igaz is, de nehéz megmondani, összességében is így van-e. Az EU-val kapcsolatban ritkán szokták azt a kritikát megfogalmazni, hogy túlzottan iparbarát volna, gyakran épp az ellenkezője igaz. Olyan kulcsszabályozások esetén, mint például a 2006-ban elfogadott szolgáltatási irányelv, az ügyesen mozgó szakszervezetek egyszerűen lemosták a vállalati lobbis a színről (főleg egy jó kis hisztériakampánnyal, amiben óriási szerepe volt a tények eltorzításának). Még a cikk elején említett kipufogóirányelv is alighanem az egyik legszigorúbb környezetvédelmi szabályozás lesz az egész világon, a masszív ipari lobbizás ellenére.

Herzog Edit európai parlamenti képviselő szerint az uniós lobbizással a fő probléma az, hogy a magyar vállalatok még nem fogták fel, az milyen fontos, holott az ipari, energetikai, környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi szabályok döntő többségéről Brüsszelben döntenek, nem Budapesten. "A lobbizásnak nem az a lényege, hogy hogyan tudom megváltoztatni a törvényt,

hanem az, hogy elsőnek tudjam, hogyan változik, és hogyan tudok erre felkészülni: hogyan tudom a magam javára fordítani az új körülményeket. Az a jó lobbista, az okos vállalat, aki tudja előre, hogy mi hogyan fog alakulni, mert az utolsó pillanatban már késő. A magyar cégek ezt egyáltalán nem értik. Nem csinálnak semmit, és a tudatlanságuk miatt százszoros költsége lesz a felkészülésüknek majd később, a vegyiparban, a szolgáltatóiparban, az energiaiparban, amikor végre rájönnek, hogy mi van. És erről nem tehet senki, csak ők".